

Lovage – začin i ljekovita biljka

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив; доц. д-р Цветанка Динчева, ИЗК "Марица" в
Пловдив

Дата: 24.06.2021 Брой: 6/2021

Devesilj (Levisticum officinale Koch), poznat i kao selim, leušan, levušćan, rusalin, uzgaja se u zemlji kao kulinarska začinska i ljekovita biljka. Kao kulinarska kultura raširena je u sjevernoj Bugarskoj. Koriste se svi dijelovi biljke - listovi, stabljike, korijen, sjeme. Svježi listovi i peteljke bogati su eteričnim uljima, vitaminima, mineralnim solima i drugim sastojcima. Za upotrebu kao začin, listovi se suše i čuvaju u papirnatim vrećicama ili zamrzavaju u polietilenskim vrećicama. Zamrznuti listovi duže zadržavaju specifičan miris devesilja. Ulje se ekstrahira iz korijena i listova biljke.

Devesilj je višegodišnja zeljasta biljka, koja formira rozetu listova na visini od 50-60 cm do 1,50 m, s rizomom dugim 26-30 cm i debljine 1-2 cm. Listovi su veliki, tamnozeleni, sjajni i slični onima kod celera. U

prvoj godini formira se rozeta listova, a u drugoj i sljedećim godinama rozeta listova se širi i formiraju se cvjetna stabljika, cvjetovi i sjeme. Masa 1000 sjemenki iznosi oko 3 g, pri čemu 1 kg sadrži 330.000-350.000 sjemenki. Njihova klijavost je 83-86% i očuva se 3-4 godine.

Nisu uzgojene sorte ove kulture. Uzgajaju se lokalne populacije.

Kultura se razmnožava na dva načina: sjemenom i vegetativno dijeljenjem rizoma.

Kada se koristi sjeme za osnivanje nove plantaže, preporučljivo je unaprijed proizvesti sadnice. Kultura najbolje reagira na uzgoj u gustim sadničkim pladnjevima dimenzija 51,5/32,5 cm. Prikladan supstrat je mješavina treseta i perlitau omjeru 1:1 v/v. **Za jedan dulum potrebno je 1,0-1,5 kg sjemena.** Sjetva sjemena provodi se krajem ožujka, u negrijanim zaštićenim objektima. Sjeme klija za 6 do 21 dan ovisno o temperaturi i vlažnosti supstrata. Biljkama je potrebna optimalna temperatura od 18⁰C i vlažnost supstrata od 80% poljskog vodnog kapaciteta. Spremne su za presađivanje na polje početkom lipnja. Sadnice su visoke oko 14 cm i imaju 3-4 prava lista.

Dijeljenje rizoma provodi se početkom vegetacije u proljeće. Rizom se podiže lopatom i dijeli na nekoliko dijelova koji bi trebali imati očuvane točke rasta i sitno korijenje. Biljke se koriste za popunjavanje praznina u sklopu. Kopa se rupa, u koju se stavlja podijeljeni dio rizoma i tlo se dobro zbije. Ključno je osigurati navodnjavanje za uspješno prihvaćanje.

Sheme uzgoja

Prikladne sheme za poljski uzgoj devesilja na velikim površinama su u redove, s razmakom između redova od 80 cm i 30 cm između biljaka u redu (80/30 cm), ili u dva traka na ravnoj površini, s razmakom od 120 cm, razmakom između dva traka od 60 cm, i 50 cm između biljaka u redu (120+60/50 cm). Na malim površinama ili u vrtu sadi se u jednom redu, s razmacima između biljaka u redu od 30-40 cm.

Devesilj nije zahtjevan u pogledu tla, ali preferira pjeskovito-glinasta tla sa sunčanom ekspozicijom. Ne voli sjenovita mjesta.

Njega usjeva tijekom vegetacije

Za postizanje visokih prinosa lisne mase neophodno je redovito okopavanje tla, uklanjanje korova, gnojidba i navodnjavanje biljaka.

Gnojdba

U prvoj godini nakon osnivanja plantaže, preporučljivo je prihranjivati biljke tri puta u razmacima od 15 dana od sredine lipnja do sredine srpnja mineralnim gnojivima (N:P:K), prema sljedećoj shemi: primjena u tlo I - 5:5:10; II - 5:5:10; III - 5:0:10; folijarno – Kristalon 18:18:18, a na kraju vegetacije, prije zime, primijeniti Lumbrical (organsko gnojivo, vermikompost) u količini od 500 l/da. U drugoj godini, dobri rezultati za gnojidbu kulture postižu se korištenjem mineralnih gnojiva: Amonijev nitrat – 30 kg/da, Trostruki superfosfat – 40 kg/da, Kalijev nitrat 25 kg/da i Lumbrical – 500 l/da. Za gnojidbu kulture u trećoj godini preporučuje se korištenje istih gnojiva: Amonijev nitrat – 30 kg/da, Trostruki superfosfat – 80 kg/da, Kalijev nitrat 50 kg/da, Lumbrical – 500 l/da.

Navodnjavanje

Najprikladniji način je navodnjavanje biljaka sustavom za kap po kap, s preporučenom normom navodnjavanja od 30-40 m³/da.

Tijekom vegetacije, potrebno je povremeno uklanjati požutjele listove i cvjetne stapke. Cvjetne stapke se formiraju u drugoj godini. Treba ih ostaviti kada se biljke uzgajaju za proizvodnju sjemena. Biljke cvatu u lipnju - srpnju, a sjeme sazrijeva u srpnju - kolovozu. Prinos sjemena iz sjemenske sastojine iznosi 30-40 kg/da.

Vegetacija biljaka počinje rano u proljeće i završava krajem listopada. Prije vegetacije, s prvim okopavanjem biljaka za rahljenje tla, primjenjuje se dušično gnojivo. Početkom studenog provodi se okopavanje uz primjenu kalijevih, fosfornih i organskih gnojiva, čime se biljke pripremaju za prezimljavanje. Tijekom zime nadzemni dio se osuši. U proljeće, kada se pojave novi listovi, uklanjaju se osušeni dijelovi.

Berbe i produktivnost pojedinačne biljke

U prvoj godini nakon osnivanja plantaže devesilja provode se četiri berbe lisne mase u trgovačkoj zrelosti. Berba listova počinje tri mjeseca nakon presađivanja biljaka. Druga berba treba se obaviti mjesec dana nakon prve. U prvoj godini nakon osnivanja plantaže, jedna biljka formira oko 70 listova u trgovačkoj zrelosti, mase 0,80 kg. Vegetacija u drugoj i trećoj godini počinje od početka ili sredine ožujka, a početak berbe je od dva tjedna do mjesec dana kasnije, ovisno o klimatskim uvjetima. U drugoj i trećoj godini provodi se šest do sedam berbi. Jedna biljka formira oko 122 lista u trgovačkoj zrelosti, mase 1,52 kg. Berba listova provodi se u razmacima od 15-20 dana, kada lisne peteljke dosegnu duljinu od 20-30 cm, i vežu se u snopiće poput peršina. Uz dobru njegu usjeva u uzgoju devesilja, postiže se 3-4 tone svježje nadzemne mase po dulumu, ali mogu se postići i veći prinosi ako se slijede preporučene sheme gnojidbe s odgovarajućim gnojivima.

Devesilj ima intenzivan, specifičan jak i osebujan miris i prikladan je začín za mnoga jela. Biljka se koristila u narodnoj medicini i za pripremu ljubavnih eliksira. Putnici u srednjem vijeku imali su praktičniju primjenu za nju. Punili su svoje cipele listovima kako bi prikriili neugodne mirise, a prokuhani napitak od rizoma i listova služio je kao učinkovit deodorant za tijelo. Vjerojatno je biljka bila korisnija kao miris, s obzirom na to koliko su se rijetko ljudi kupali u to vrijeme. U medicini, devesilj se široko koristi. Infuzija od korijena biljke ima tonički učinak na gastrointestinalni trakt, stimulira aktivnost žuči, smanjuje stvaranje plinova, uklanja želučane kolike i poboljšava apetit. Biljka ima pozitivan tonički učinak na organizam, stimulirajući funkcije živčanog i kardiovaskularnog sustava. Koristi se u liječenju kroničnog gastritisa, kolitisa, žučnih i bubrežnih kolika, blage hipertenzije i za detoksikaciju organizma.